

Szolzsényicin, az orosz hazafi

2018 december 10. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

A sztálini gulágot megjárt Nobel-díjas író szívemarkoló története.

Alekszandr Solzsenyicint a politizáló író mintaképének tartják, noha az esztétikumot mindennél fontosabbnak gondolta az irodalomban. A politika csak azután lett munkásságának egyik fő célja, hogy maga az eszközévé vált. Az egész 1945 elején kezdődött, amikor – közel négyéves frontszolgálat után – a Vörös Hadsereg tűzészázadosaként letartóztatták, és nyolc év kényszermunkára ítélték, amiért egy barátjához írt levelében bandavezérnek nevezte Joszif Sztálint. A büntetőtábor után 1953-ban Kazahsztánba száműzték, ahonnan 1956-ban szabadult, majd 1957-ben rehabilitálták.

Ezalatt lelki megtisztuláson ment át, ateistából istenhívó, kommunistából orosz hazafi lett belőle, és emiatt tovább folytatódott a kálváriája. A rosztovi egyetemen szerzett irodalom és matematika szakos diplomájával a zsebében elször csak egy eldugott falusi iskolában tudott elhelyezkedni, majd Rjazanyban egy műszaki középiskolában tanított. Közben hallatlan szorgalommal írni kezdett.

Fő témája a gulág lett. Az orosz mozaikszó eredetileg az úgynevezett javító munkatáborok főparancsnokságát jelentette (glavnoje upravlenyje lagerej), aztán áterjedt a táborok teljes rendszerének és maguknak az egyes táboroknak a megnevezésére is. Első nagy sikerű könyvével, az Ivan Gyenyiszovics egy napjával megteremtí a gulágirodalom műfaját, és egy csapásra világhírnévre tett szert.

Magyarországon még az MSZMP hivatalos szócsöveinek számító megyei napilapok is folytatásban közölték.

A kisregény éppen kapóra jött a sztálinizmus utáni olvadásban érdekelt Nyikita Hruscsovnak, aki ezért személyesen szorgalmazta megjelenését a Novij Mir folyóiratban, 1962-ben. Hruscsov bukása után azonban Solzsenyicinnek nem termelt többé babér a Szovjetunóban, sőt Leonid Brezsnyev idején hamarosan lett az első számú irodalmi közellenség. 1965-ben a KGB lefoglalta a pokol tornáca kéziratát. 1969-ben kizárták az írószövetségből. 1970-ben Nobel-díjat kapott, de nem ment el az átadásra, attól tartva, hogy nem engedik vissza a hazájába. Amikor szamizdatlevélben kifogásolta a sajtószabadság hiányát, megpecsételődött a sorsa.

A KGB megállás nélkül zaklatni kezdte mások alapműve, a külföldön megjelent A Gulag-szigetecsoport miatt. A négyrészes, monumentális dokumentumregényben szociográfiai pontossággal, minden részletre kiterjedő, hiteles adatokkal nyújt átfogó képet a Szovjetunióban szigetszerűen szétszórt büntetőtáborokról. A zaklatások, házkutatások mellett példátlan rágalomhadjáratot indítottak ellene, többek között azt terjesztve róla, hogy a háború alatt összejátszott a németekkel, ezért is ítélték el. A rágalmakat – paródiába illő koholmánnyal – az egyik moszkvai egyetem felbérelt, párthű docense szállította.

Végül Jurij Andropov KGB-főnök javaslatára, aki budapesti nagykövetségként hasonló ügybuzgalommal és szadizmussal járt el a magyar forradalom leverésében, megfosztották szovjet állampolgárságától, majd kiutasították az országból. 1974 februárjában KGB-ügynökök kíséretében az Aeroflot különgépére tették, és Frankfurtig meg sem álltak. Willy Brandt nyugatnémet kancellár ugyanis menedékjogot ajánlott neki. Hosszas európai hánykolódás után 1977-ben az Egyesült Államokban telepedett le.

Az új körülmények között hamarosan keserűen kellett tapasztalnia, hogy csöbörből vödörbe került: a kommunista diktatúra után a liberális szellemi diktatúra fogságába. Egyre terebélyesedő életművében ugyanis egyértelműen kiviláglott, hogy a Szovjetunió demokratizálását nem nyugati mintára képzelte el, hanem a műveiben is megfogalmazott orosz kultúrára, az orosz nyelvközség megtartóerejére és a pravoszláv vallás erkölcsére épülő népi-nemzeti alapon. A liberális elit mindezt se a tengeren innen, se a tengeren túl nem tudta elviselni.

Ósdinak bélyegzett szlavofil elképzeléseikért egyre többen és egyre hevesebben támadták, miközben az atomfizikus Andrej Szaharovot tették meg új kedvencüknek. A szovjet hidrogénbomba atyját a hatalom nem eresztette ki a markából, inkább belső száműzetéssel igyekeztek elszigetelni, és így alkalmasabbá is vált a kommunizmus mártírjának szerepére, aki nem a messzi távolból merészelt felemelni a szavát például az afganisztáni agresszió ellen, hanem a KGB szorításában, és aki ugyanúgy a cenzúra eltörlését, független bíróságokat, szabad választásokat követelt, csak mindezt nyugatos módon, az ő szájuk íze szerint.

Solzsenyicin második száműzetése összesen húsz évig tartott. 1990-ben ugyan ismét rehabilitálták, és visszakapta szovjet állampolgárságát, de a zavaros otthoni viszonyok miatt csak 1994-ben telepedett végleg haza. Az akkori orosz politikai történések megítélésében tanúsított magatartásával tovább bősztítette maga ellen a

liberálisokat. Mihail Gorbacsovot és Borisz Jelicint egyaránt azzal vádolta, hogy mindketten a Nyugat kezére játszották az országot. Gorbacsovnak azt hányta a szemére, hogy gyengekez? volt, és a hatalom gyakorlása helyett lemondott a hatalomról.

?t hibáztatta Ukrajna különválásáért, aminek végzetes következményeit látnoki módon jósolta meg. Jelcin legf?bb b?néül azt róta fel, hogy a privatizációval az orosz társadalmat a szakadék szélére sodorta, és az ? támogatásával ment végbe az ország gátlástalan gazdasági kirablása. A 2000-ben hatalomra került Putyint viszont KGB-s múltja ellenére néhány év elteltével egyre inkább becsülni kezdte er?skez? politikájáért, a nép és a nemzet érdekeinek szem el?tt tartásáért.

A korábbi visszautasítások után végül t?le fogadta el egy évvel halála el?tt, 2007-ben a polgári személynek adományozható legmagasabb kitüntetését, az Orosz Állami Díjat. Az elnyomó diktatúra után az orosz irodalomban szabadon burjánzó posztmodern irányzatok egyre növekv? túlsúlyának csökkentésére a nemzeti elkötelezettség? orosz írók számára díjat alapított, amelyet három fiának gondozásában ma is évente odaítélnek a legjobbaknak a falut, a nemzeti értékeket ábrázoló m?veikért.

A nyugati bálványaik eml?in nevelkedett magyar balliberálisok Szolzszenyicin-képe is a fent vázolt módon változott az évtizedek folyamán. Lukács György 1964-ben még dicshimnuszokat zengett az Ivan Gyenyiszovics egy napjáról, a hatvanas évek végére már lanyhult a lelkesedésük, a hetvenes évek elején itt-ott összesúgva még emlegették a nevét, aztán lassanként hallgatni kezdtek róla, végül pedig fekete báránynak bélyegezték. Na persze, hiszen A Gulag-szigetecsoportban kíméletlenül beszámol Kun Béla 1921-es vérengzéseir?l a Krím félszigeten, ahol több tízezer hadifogyot, krími tatárt, köztük n?ket és gyerekeket mészároltak le az ? parancsára és hatékony közrem?ködésével. Ugyanakkor ugyanott elismeréssel és mély rokonszenvvel ír az ártatlanul lágerbe hurcolt nagykanizsai Rózsás Jánosról, akivel együtt raboskodott egy kazahsztáni szénbányában, és ott életre szóló barátságot kötöttek.

Genetikai adottságaim közé tartozik, hogy amit egyszer hallottam, az kitörölhetetlenül belevés?dik az emlékezetembe, és ez néha nagyon kellemetlen tud lenni. Így aztán máig is elevenen él bennem az a 2008. augusztusi tévés anyag, amelyben kommentálták Szolzszenyicin halálát. A m?sorvezet? Krizsó Szilvia volt, akinek a nevét remélhet?leg mindenki más elfelejtette, csak én vagyok kénytelen továbbhurcolni magamban rendkívüli memóriám átkaként. Ez az idegesít? riporter felbérelte, pontosabban behívta a stúdióba az egyik budapesti egyetem docensét, hogy egy kora esti traccsparti színvonalán minden megrendültség és kegyelet nélkül beszéljessenek az elhunyról.

A szakért? szerepét betölteni hivatott docens asszony a csevej végén, a m?sorvezet? alákérdezésére kifejtette, hogy nem is vesztettünk olyan túl nagy író Szolzszenyicin személyében. Sok az ellentmondás írói munkásságában, a biztató kezdet után m?veit egyre inkább áthatotta a politikum, aminek a posztmodern irodalomban nincs helye. Emberi habitusa pedig túl problémás volt, nem fért össze senkivel. Hát velük biztosan nem. Meg a Brezsnyevekkel, Andropovokkal sem.

Ennél sokkal méltóbban emlékezett meg róla a Terror Háza Múzeum a 2013 szeptemberében Egy orosz hazafi címen rendezett kiállításával. A megnyitót Orbán Viktor tartotta, aki tudtommal a docens asszonnal ellentétben nem rendelkezik az irodalomtudományok doktori címével, és nem is óhajtott a szakért? szerepében tetszelegni, Szakért?nek ott volt a hallgatóság, amelynek szimpátiáját elnyerend? és a szükséges hangnemet megtalálva, rögtön leszögezte, hogy laikusként csak azért vállalta a felkérést, mert így fejezheti ki legjobban az író és családja iránti megbecsülését.

De más hang volt ez! Emberi, nem pedig hamis. Pontosan olyan, amely illik Szolzszenyicinhez. Most, születésének századik évfordulóján kíváncsian várom, hogy a hálás vagy hálátlan utókornak idehaza és külföldön egyáltalán eszébe jut-e még a neve, és ha igen, akkor emberi vagy hamis hangon emlékeznek-e meg róla...

Ircsik Vilmos

A szerz? író, m?fordító

www.magyaridok.hu

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: <https://twitter.com/syracuse73>. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló